

**Doç. Dr.
Hüseyin ÜRETen**

*Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü ve
Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı
hureten@adu.edu.tr*

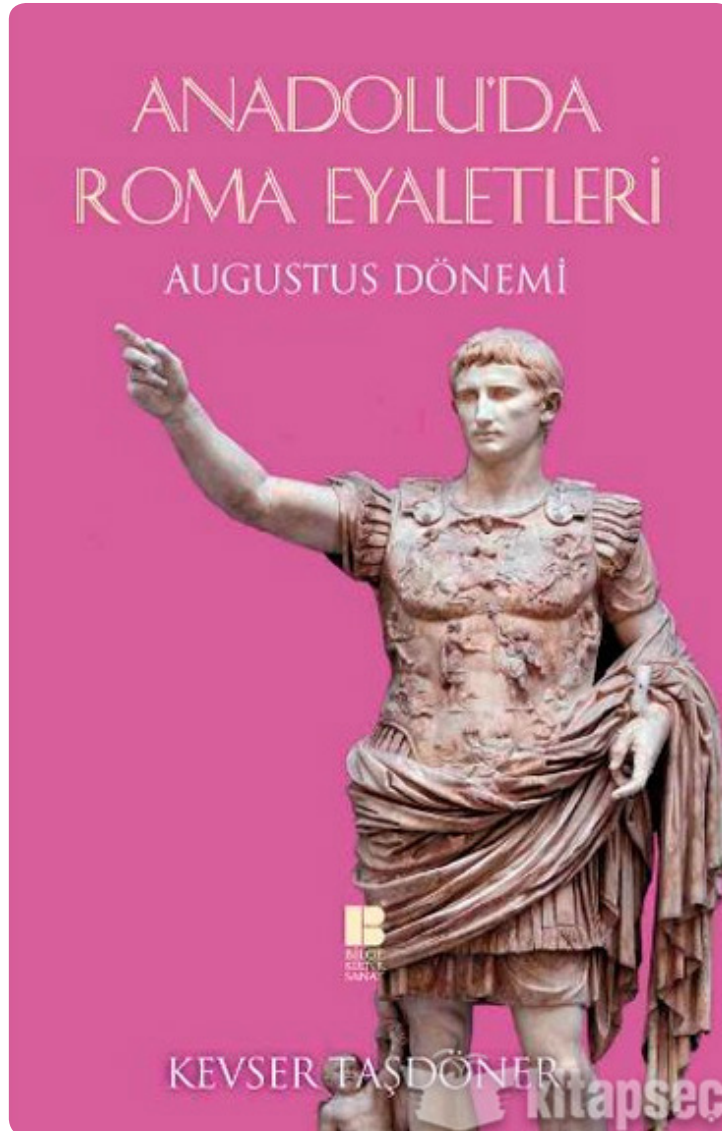
Eser Geçmişi: 21-02-2017 / 19-04-2017

KİTAP TANITIM

Anadolu'da Roma Eyaletleri: Augustus Dönemi

Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2017, 216 s., ISBN: 978-605-9521-01-7

Kevser TAŞDÖNER

E-ISSN: 2458-7672

Incelemesini yaptığımız bu kitap, “Augustus: Roma’nın Princeps’i ve İlk İmparatoru”; “Genel Hatlarıyla Roma Eyaletleri”; “Anadolu’da Roma Eyaletleri ve Yönetimi”; “Kentler, Koloniler, İmparator Kültü, Koinonlar” olmak üzere dört ana bölümden oluşan orijinali 2013 yılında hazırlanmış olan **“Roma İmparatoru Augustus Dönemi Anadolu Eyaletler ve Bağımlı Krallıklar”** başlıklı doktora tezinin Roma eyaletleriyle ilgili bölümlerinin gözden geçirilip, eklemelerle kısmen yeniden yazılmış olan bir çalışmadır.

Bildiğiniz üzere, İ.Ö. 43 yılında *triumvirliğin* bir üyesi olarak, İ.Ö. 29 yılından itibaren tek başına Roma’ya hükmeden Augustus’un döneminde, Fırat (Euphrates) Irmağı’nın batısında kalan tüm Anadolu toprakları Roma İmparatorluğu’nun bir parçası haline gelmişti. Roma’nın “*principatus*” denen yarı monarşik rejiminin kurucusu olan Augustus dönemi öncesinde, Anadolu’da Roma valilerince yönetilen eyaletler, özgür kentler (*civitates liberae*), Roma kolonileri vardı. Augustus da seleflerinin izinden giderek eyalet, kentler, koloniler kurdu. Ancak o, bu geleneksel Roma politikasına kendi reformları ile farklı uygulamalar getirdi. Eyaletleri, “senato” ve “imparator” eyaletleri olmak üzere ikiye ayırdı ve Anadolu’da bir imparator eyaleti olan *Provincia Galatia*’yı kurdu. Kendisinden önce kurulmuş olan Kilikia (*Cilicia Provincia*) da kendisine bağlanarak imparator eyaleti yapıldı. *Provincia Asia* ile *Provincia Bithynia-Pontus*, Cumhuriyet döneminde olduğu gibi senato eyaleti olarak kaldı.

Üzerine konuşacağımız bu eser de Augustus dönemi Anadolu tarihi üzerine Türkçe ya da yabancı dillerde monografik bir çalışmanın olmaması ve bu dönemin genel anlamda Roma’nın siyasal, sosyal, ekonomik alanlarda bir dönüşüm dönemi olması açısından önem taşımaktadır.

Kitap, aşağıda anlatacağımızdan da anlaşılacağı üzere, “Önsöz” (s.9-12), “Kısaltmalar” (s.3-16), “Giriş” (s.17-22), “Bibliyografya” (s. 198-211) ve “Dizin” (s. 212-216) dışında dört ana bölümden oluşmaktadır.

Şimdi söz konusu bölümlere bakacak olursak; Birinci Bölüm, **“Augustus Roma’nın Princeps’i ve İlk İmparatoru”** (s.23-45) başlığından da anlaşılacağı üzere, Augustus ve onun dönemine ayrılmıştır. Yazarın da belirttiği üzere, Augustus’u tek adam yapan süreç, onun “princeps” ve “imparator” unvanları da dahil onu tek adam yapan hak ve yetkileriyle kurmuş olduğu hanedan, Anadolu’ya yapmış olduğu ziyareti ve princepsliği süresince eyaletlerle ilgili olanlar da dahil yaptığı tüm reformlar –Senato ve senatörlerle ilgili reformlar, sosyal, medeni ve hukuki reformlar, askeri reformlar, dinsel reformlar: *Pax Romana* ve *Ludi Saecularis*, eyaletler reformu- bu bölümün konularını oluşturmaktadır. Kısacası bu bölümde yazarın amacı; Augustus’un geçmişi Büyük İskender dönemine kadar giden Makedon kökenli son bağımsız hanedana yani Ptolemaioslar hanedanına son verip Mısır’da bir Roma eyaleti kurmuş olmasından sonra Anadolu’da kurulmuş olan ilk Roma eyaleti ile ilgili yapılmış ilk radikal reformların onun tarafından yapılmış olduğunun altını çizmektedir.

“Genel Hatlarıyla Roma Eyaletleri” (s.47-85) başlığıyla İkinci Bölüm ise genel hatlarıyla Cumhuriyet Dönemi Roma eyaletlerine ayrılmıştır. Amaç; Augustus öncesi Roma eyaletlerinin tarihsel gelişiminin görülmesini sağlamaktır. Latince de eyalet anlamına gelen *provincia* teriminin anlam bakımından değişimi de dâhil eyaletler ve yönetimlerin gelişimleriyle ilgili konu başlıklarının İkinci Bölüm’de yoğunlaşmış olması bu nedenledir.

Öte yandan şurası da bir gerçektir

ki, “eyalet” sözcüğünün karşılığı olan “provincia”, Roma kentinin efsane geleneğine göre, kurulmuş olduğu İ.Ö. 753 yılından I. Kartaca Savaşı’nın son bulduğu İ.Ö. 241 yılına kadar bilinen değildi. Nitekim Roma, İtalya Yarımadası’ndaki siyasal mekân birliğini oluşturma sürecinde hiç eyalet kurmadı. Başka bir deyişle, bu süreçte eyaletler, Roma’nın egemenlik politikasının bir unsuru değildi. Örneğin Roma’nın ilk eyaleti olarak tarihe mal olmuş bulunan *Provincia Sicilia*, Roma toprağı olarak ilhak edildiğinde de yalnızca bir *magistratusun* görev-eylem alanı olarak düşünülmüştü.

Roma’nın Cumhuriyet Dönemi’nde kurulan eyaletlere gelince; daha önce söz etmiş olduğumuz gibi, Roma ilk eyaletini İ.Ö. 226 yılında kurdu. Sonraki eyalet, İ.Ö. 238 yılında Roma sınırlarına dâhil edilmiş olan iki adada yani Korsika ve Sardinia’da kuruldu. Sonraki iki eyalet İ.Ö. 197 yılında İspania’da kuruldu.

Romalıların kurduğu beşinci eyalet, Roma’nın Adriyatik Denizi’nin doğusundaki egemenlik politikasının ilk ürünü ve önceleri Kral Pyrrhos’un ülkesi olan Epeiros’tu. Roma’nın altıncı ve yedinci eyaletleri aynı yılda (İ.Ö. 146) kurulan *Provincia Africa* ve *Provincia Makedonia*’dır. Roma’nın kurduğu sekizinci eyalet, Anadolu’da Pergamon toprakları üzerindedir. Pergamon Krallığı’nın sonhükümdarı III. Attalos’un vasiyet bırakarak ölmesi sonucunda vasiyete itiraz ederek isyan eden, Kral II. Eumenes’in gayri meşru oğlu olduğunu iddia eden Aristonikos’un İ.Ö. 130 yılında öldürülmesinden sonra Anadolu’da Pergamon toprakları üzerinde İ.Ö. 126 yılında kurulan *Provincia Asia*’dır.

Roma, Asia Eyaleti’nin kuruluşunun tamamlanmasından dört yıl sonra dokuzuncu eyaletini kurdu: Gallia’da kurulan *Provincia Gallia*. Roma’nın kurduğu onuncu eyaleti, İ.Ö. 121 yılından itibaren İ.Ö. 81 yılına kadar İtalya’nın yarımadasının bir parçası olarak

itibar edilen Gallia Cisalpina’daydı. İ.Ö. 81 yılında Diktatör Sulla tarafından Roma eyaleti yapılan *Provincia Cisalpina*’dır.

Roma’nın kurduğu on birinci eyalet, Ptolemaios Apion’un ölmüş olduğu Kyrene’deydi. On ikinci eyalet, Anadolu’da Bithynia Kralı IV. Nikomedes’in ölmüş olduğu tarihte yani İ.Ö. 74 yılında kurulan *Provincia Bithynia* ya da İ.Ö. 64 yılında Pontus Krallığı’nın ortadan kaldırılması sonrasında sınırları genişletilmiş olan *Provincia Bithynia-Pontos*’tu.

Roma’nın kurduğu on üçüncü eyaleti de Anadolu’daydı. Akdeniz’in korsan sorununu çözen General Pompeius’un yeni kentler kurduğu *Cilicia Provincia* idi (İ.Ö. 67). Kıbrıs Adası İ.Ö. 58 yılında bu eyalete eklenmişti.

Roma’nın on dördüncü eyaleti yine Romalı General Pompeius’un İ.Ö. 64 yılında kurduğu Syria Eyaleti (*Provincia Syria*) oldu. İ.Ö. 59 yılında kurulan Dalmatia Eyaleti (*Provincia Illyricum*) Roma’nın kurduğu on beşinci eyalet oldu.

Sonraki eyalet, Roma’nın Cumhuriyet rejimini ortadan kaldıran Augustus tarafından kuruldu.

Augustus dönemi Roma eyaletlerini Üçüncü Bölüm’de yani “**Anadolu’da Roma Eyaletleri ve Yönetimi**” (s. 87-153) başlığı altında görmekteyiz. Fakat Augustus dönemi, Roma eyaletleri tarihi bakımından yeni bir dönemin başlangıcıdır. Çünkü Augustus bir reformistti ve eyaletler, yönetimleri onun reformları kapsamındaydı.

Dolayısıyla bu bölümde Anadolu’daki Roma eyaletlerinin Augustus dönemi öncesi tarihleri de yok sayılmamaya çalışılmıştı. Böylece söz konusu bölüm ile birlikte kitabın kapsamı, “Anadolu’nun Roma Eyaletleri Tarihi” denilecek kadar genişlemiş oldu: III.1. Augustus ve Anadolu Eyaletleri” (s.89-

90); III.2. Senato Eyaletleri, III.2.1. Asia Eyaleti (s.90-96), III.2.2. Bithynia Eyaleti (s.96-99); III.3. Augustus'un (İmparator) Eyaletleri, III.3.1. Kilikia Eyaleti (s.99-106), III.3.2. Galatia Eyaleti (s.106-111); III.4. Eyaletlerin Yönetimi (s.111-117), III.4.1. Eyaletlerin Valileri (s.117-123), III.4.2. Vali Yardımcıları (s.123-128); III.5. Eyaletlerde Adli İşler (s.128-142); III.6. Eyaletlerde Roma Garnizonları (s.142-147); III.7. Vergiler ve Vergi Mültezimleri (s.147-154).

Dördüncü Bölüm -“**Kentler, Koloniler, İmparator Kültü, Koinonlar**”- (s.157-197), eyaletlerin kentlerine, Augustus döneminde kurulmuş olan Roma kolonilerine, eyaletlerin koinonlarına ve ilk kez Augustus döneminde kurulmuş olan imparatorluk kültürüne ayrılmıştır.

Söz konusu satırlardan da anlaşılacağı üzere, eser teknik açıdan “Önsöz”, “Kısaltmalar”, “Giriş”, “Bibliyografya” ve “Dizin” dışında dört ana bölüm ve 34 alt başlık ile içerik açısından ise Augustus dönemi Anadolu tarihiyle karşımıza çıkmaktadır. Gerek dil gerekse tarihi bilgiler bakımından Kevser TAŞDÖNER'in bu eserinin özel bir öneme sahip olduğunu da özellikle belirtmek isterim.

Ayrıca çalışmanın birincil kaynaklara, kitap ve dergi makalelerinden oluşan modern kaynaklara dayanan oldukça zengin bir Bibliyografya'ya (s.198-211) sahip olduğunu da belirtmek gerekir. Eserde “Bibliyografya” bölümünü müteakip ayrıntılı bir “Dizin” (s.212-216) bölümü de bulunmaktadır.

Eserin yazarı Kevser TAŞDÖNER, 2013 yılında “Roma İmparatoru Augustus Dönemi'nde Anadolu: Eyaletler ve Bağımlı Krallıklar” adlı doktora tezini Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Ana Bilim dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet Ali KAYA danışmanlığında tamamladıktan sonra mezun olmuştur. Aynı

yıl Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı'na Yrd. Doç. Dr. olarak atanan yazar, 2013 yılından beri Eskiçağ Tarihi Ana Bilim dalı Başkanı olarak, 2015 yılından itibaren de Bölüm Başkan Yardımcısı olarak idari görevler almıştır. Yazar TAŞDÖNER, lisans düzeyinde Eskiçağ'da Anadolu, Roma Tarihi, Hellenistik Dönem'de Anadolu, Uygurluk Tarihi, Yakındoğu Mitolojisi, Eskiçağ Yakındoğu Medeniyetlerinin Sosyo-Kültürel Yapısı gibi dersler vermektedir.

Kevser TAŞDÖNER'in üzerine konuştuğumuz bu eseri ile ilgili değerlendirme yapacak olursak, Augustus dönemi Anadolu tarihi üzerine Türkçe kaleme alınmış önemli bir monografik eser olduğunu söylememiz gerekmektedir. Ayrıca başta birçok farklı kaynaktan yararlanılmış olması, dipnotlarının zenginliği ve sahip olduğu akademik düzey ile de övgüye layık bir eserdir. Son olarak belirtmek isterim ki, Eskiçağ Tarihi, Antik Roma Tarihi ve Anadolu'nun Eskiçağ Tarihi ile ilgili akademik çalışma yapanlar, üniversitelerdeki lisans ve lisansüstü eğitim alan öğrenciler ve saha meraklıları tarafından okunup incelenmesi faydalıdır.

Yararlı olması dileğiyle...